

УДК 330.341.1

О. В. Фарат,

к. е. н., доцент, доцент кафедри екологічної політики та менеджменту
природоохоронної діяльності, Національний університет "Львівська політехніка"

В. П. Залуцький,

к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій,
Національний університет "Львівська політехніка"

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

O. Farat,

Ph.D., associate professor, assistant professor of environmental policy
and management of environmental activities, National University "Lviv Polytechnic"

V. Zalutsky,

Ph.D., Associate Professor of Business Economics and Investments, National University "Lviv Polytechnic"

EVALUATION METHODS OF INDUSTRIAL INNOVATION CLUSTERS

У статті охарактеризовано сучасні методи оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства. На основі аналізу літературних джерел виділено три групи методів, дві з яких обрано для подальших досліджень як такі, що можуть застосовуватись кластерними об'єднаннями підприємств. На основі аналізу існуючих методів запропоновано власний метод комплексного функціонально-диференційованого оцінювання рівня інноваційного розвитку кластерних об'єднань підприємств. Проведений порівняльний аналіз методів оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства. З врахуванням визначених переваг та недоліків в найпоширеніших групах методів оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства дано рекомендації щодо розробки та адаптування на підприємствах принципово нових методів, які в ході подальших прикладних досліджень модифікуватимуться відповідно до особливостей галузі, в якій функціонує підприємство (група підприємств).

The article describes modern methods of evaluation of innovative development company. Based on the analysis of the literature three groups of methods are identified, two of which are selected for further studies as those, which the cluster associations of enterprises may apply. Based on the analysis of existing methods there was proposed the own method of integrated functional-differential evaluation of the innovative development of enterprise cluster associations. The comparative analysis of methods for evaluation of innovative development company took place as well. Taking into account the specific advantages and disadvantages to the most common methods of group evaluation of innovative development company there were given recommendations for developing and adapting the fundamentally new methods which will be modified in the further applied research according to the characteristics of the industry in which the company operates (group of companies).

Ключові слова: метод, оцінювання, інноваційний розвиток, сфера господарської діяльності, кластерне об'єднання, підприємство.

Key words: evaluation method, innovative development, business areas, cluster association, company.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У науковій літературі є багато методів оцінки інноваційного розвитку підприємства, які характеризуються відповідними функціональними базисами та алгоритма-

ми оцінювання, згідно з якими їх можна поділити на три групи, а саме: метод збалансованої системи показників (Balanced Scorecard System) [6; 7; 9; 10]; методи, які передбачають розрахунок інтегрального показника рівня інноваційного розвитку підприємства [1; 2; 3; 4] та методи, які базуються на оцінці економічної ефективності реалізації інноваційних проектів [5; 8].

Аналітичні можливості цих методів у тій чи іншій мірі, надають можливість визначити як стан інноваційного розвитку господарюючого суб'єкта, на визначений момент часу, темпи його зміни, а також дозволяють отримати прогноз структурних змін інноваційного розвитку із урахуванням особливостей потокового виробництва, диверсифікації напрямів господарської діяльності та ін. Однак сучасні методики не дозволяють провести комплексну оцінку розвитку інноваційних кластерів з деталізованим урахуванням індивідуального впливу кожного учасника на кінцеві результати зростання інноваційного потенціалу таких суб'єктів господарювання. Тому з урахуванням актуальних напрямів функціональної реструктуризації засад здійснення господарської діяльності, яка за прикладом Європи та США тяжіє до розвитку інтегрованих господарських структур, зокрема мережевих бізнес-центрів — кластерів, необхідно удосконалити існуючі і розробити нові методи оцінки рівня інноваційного розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства та пріоритетності в стратегічній визначеності інноваційного розвитку економічного систем дослідженням з оцінки наявного стану та можливостей подальшого інноваційного зростання приділяється особлива увага, оскільки від їх точності визначальним чином залежатимуть подальші успіхи господарюючих суб'єктів в конкурентному ринковому середовищі.

До дослідників, які займаються вивченням можливостей оцінювання інноваційного розвитку підприємств належать: І.В. Федулова [7], А.С. Полянська [8], В.І. Карюк [3], О.С. Єфремов [6], К.О. Бояринова [9], А.Р. Дунська [10] та ін.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Ціллю написання статті є дослідження наявних методів оцінювання рівня інноваційної розвитку підприємств, для виокремлення їх позитивних рис, які в подальшому, з урахуванням попередньо введених характеристик кластерних об'єднань підприємств, можуть бути використані для розробки власного методу оцінювання рівня інноваційного розвитку кластерних об'єднань підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Для того, щоб більш детально дослідити сутнісні особливості найпоширеніших методів оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємств пропонуємо наступний набір критеріїв, які дозволять більш точно оцінити адекватність їх застосування підприємствами, а саме:

1. За номенклатурою охоплення показників: методи, що враховують лише фактори внутрішнього середовища; методи, що враховують лише фактори зовнішнього середовища; комбіновані.
2. За способом визначення індикаторів оцінювання: методи, що базуються на застосуванні експертних оцінок; методи, що базуються на системних розрахунках основних функціональних показників роботи підприємств; комбіновані.
3. За способом представлення результатів: числові; матричні; графічні; комбіновані.
4. За мірою можливостей подальшого стратегічного аналізу: ті, що надають єдину акумульовану оцінку, ті, що надають функціональну диференційовану систему показників, методи оцінювання індивідуальних господарських рішень.

5. За джерелами вихідної інформації: ті що базуються на даних внутрішньої звітності підприємства; ті, що базуються на даних внутрішньої звітності підприємства та офіційної державної статистики; ті, що потребують проведення маркетингових досліджень.

Одним з ключових принципів функціонування кластерних об'єднань підприємств є систематичне впровадження інновацій на всіх ланках господарської діяльності. Для дослідження вибиримо групи методів, якими, на нашу думку, найдоцільніше проводити оцінювання розвитку інноваційних кластерів, а саме: визначення інтегрального показника та оцінки економічної ефективності реалізації інноваційних рішень.

Під поняттям "інтегральний показник рівня інноваційного розвитку підприємства" потрібно розуміти кінцевий результат оцінювання базисних техніко-економічних показників господарської діяльності підприємства, в основі якого лежить визначення узагальнюючих показників через використання методу експертного опитування та системи часткових показників [1]. На думку Л. Малюти інтегральний показник розраховується за такими складовими інноваційного розвитку: технологічною (висвітлює ступінь технологічного оновлення виробничих процесів завдяки освоєнню нових виробництв та впровадженню удосконалених технологічних процесів), ринкового (відображає величину впливу господарюючого суб'єкта на економічний розвиток завдяки реалізації на ринку нової інноваційної продукції) і ресурсною (засвідчує рівень наявності у підприємства інноваційних ресурсів, що сприяють в забезпеченні його подальшого інноваційного розвитку).

Відповідно кожна з перерахованих вище складових у процесі оцінювання деталізується на ряд первинних індикаторів, які в подальшому поєднуються у відповідності з наявними у них ознаками інноваційного розвитку, які є найбільш суттєвими для певних груп, з врахуванням величини впливу кожного показника на загальну оцінку рівня інноваційного розвитку підприємства. Формули розрахунку рівня інноваційного розвитку підприємства за даним методом наведено нижче [1]:

$$I_n = Y_{\text{рес}} \times K_1 + Y_{\text{тех}} \times K_2 + Y_{\text{ринк}} \times K_3 \quad (1),$$

де I_n — інтегральний показник рівня інноваційного розвитку промислового підприємства;

$Y_{\text{рес}}$ — показник ресурсної підсистеми забезпечення інноваційного розвитку підприємства;

$Y_{\text{тех}}$ — показник рівня технологічного оновлення промислового підприємства;

$Y_{\text{ринк}}$ — показник рівня впровадження та комерціалізації інновацій;

K_1, K_2, K_3 — коефіцієнти, які характеризують вагомість підсистем (значення коефіцієнтів розраховуються методом експертних оцінок).

$$Y = \frac{X_1 \times A_1 + X_2 \times A_2 + \dots + X_i \times A_i}{100} \quad (2),$$

де X_1, \dots, X_i — коефіцієнти, які характеризують певний узагальнюючий показник,

A_1, \dots, A_i — питома вага коефіцієнта в загальному комплексі оцінок, %.

Своєю чергою перевага при застосуванні даного методу полягає у наявності можливості щодо одержання однозначної відповіді про те, якими є рівень організації процесів виробництва, техніки і технології промислового підприємства сукупно в цілому.

Л. Малюти [1] визначає лише три складові ринкову, технологічну та ресурсну, що не дозволяють точно визначити рівень інноваційного розвитку підприємства, що функціонує саме на засадах маркетингового управлін-

ня. Для підприємств, які орієнтуються саме на ринковий вектор розвитку даний метод, додатково, мав би враховувати не узагальнену ринкову складову, а перелік показників, які б були додатково деталізованими, а саме: інформаційне забезпечення маркетингових досліджень та рекламного менеджменту підприємства; внутрішнє і зовнішнє логістичне забезпечення бізнесу; тактична узгодженість стратегічних бізнес-інтересів (розширення номенклатури товарів, збільшення ринкової частки) та ін. Тобто даний метод найдоцільніше застосовувати саме для командно-адміністративних економічних систем, в яких кінцеві показники діяльності формуються виключно плановим державним замовленням.

Натомість В. Карюк [3], на відміну від Л. Малюти [1], пропонує більш деталізований метод оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства, який він охарактеризував як "комплексну систему індикаторів інноваційного розвитку підприємства".

Даний метод окрім, таких кумулятивних індикаторів ефективності роботи підприємства як техніко-економічний, фінансовий та кадровий потенціал включає також індикатори інфраструктурного, маркетингового, організаційно-управлінського, наукового, інформаційного та ринкового потенціалу. Відповідно оцінювання за даним методом відбувається у наступному порядку:

Розраховуються індикатори для кожної групи із значених показників, а саме: показники кадрового потенціалу (кількість інноваційних менеджерів, зайнятість персоналу інноваційною діяльністю, ступінь посадового досвіду, рівень перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу, ступінь кваліфікованості виробничого потенціалу); показники матеріально-технічного потенціалу (ступінь оновлення технології, ступінь оновлення продукції, забезпеченість устаткуванням, величина інвестицій в технічне переоснащення виробництва, ступінь придатності основних фондів, співвідношення власних та закуплених розробок); показники фінансово-економічного потенціалу (придбання нематеріальних активів, матеріальне заохочення працівників, інвестиції в навчання та перепідготовку персоналу, інвестування інноваційної діяльності, витрати на технологічну інноваційну діяльність, витрати на дослідження та розробки); показники наукового потенціалу (ступінь забезпеченості науковими кадрами, раціоналізаторська активність персоналу, патентно-ліцензійна діяльність); показники маркетингового потенціалу (витрати маркетингової діяльності, ступінь ефективності застосовуваних маркетингових комунікацій, ступінь інноваційності маркетингового персоналу); показники інфраструктурного потенціалу (забезпеченість власними лабораторіями, технологічними відділами, інноваційними підрозділами, конструкторськими відділами); показники організаційно-управлінського потенціалу (сприйнятливості організацією інновацій, раціональність управлінської структури, ефективність управлінської діяльності); показники ринкового потенціалу (обсяги реалізації інноваційної продукції, ринкова концентрація інновацій, ступінь реалізації інновацій, рентабельність інноваційних витрат); показники інформаційного потенціалу (ступінь накопиченості інформаційних фондів, ступінь освоєння персонального комп'ютера персоналом; ступінь задоволеності науково-технічною інформацією).

Розраховуються підсумкові інтегральні індикатори за наступною формулою:

$$I_c = \sqrt[n]{I_1 \times I_2 \times I_3 \times \dots \times I_n} \quad (3),$$

де, n — кількість індикаторів у групі розрахунку; I1...n — значення індикаторів групи.

Визначається сукупний інтегральний індикатор за формулою:

$$I_{ин.л} = \frac{I_{кп} + I_{мпп} + I_{феп} + I_{ин} + I_{мн} + I_{ин} + I_{оуп} + I_{рп} + I_{лмн}}{n_i} \quad (4),$$

де n_i — загальна кількість інтегральних індикаторів, I — інтегральні індикатори по кожній групі показників.

Практична цінність застосування даного методу висвітленого В. Карюк, порівняно з методом, висвітленим Л. Малютою [1], полягає в тому, що він надає можливість встановити не лише рівень інноваційного розвитку підприємства, а й виявити потенційні та реальні можливості підприємства щодо подальшої активізації свого інноваційного потенціалу.

Отже, на відміну від Л. Малюти [1], В. Карюк [3] надає аналогічний за суттю, але суттєво розширений за якісними показниками вимірювання метод оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства. Однак він також є не повним, так як базується виключно на широкій номенклатурі показників, які характеризують виключно внутрішнє середовище підприємства, і є тими показниками, які можуть бути контрольованими. Відповідно, для підприємств, які функціонують за принципами ринкової економіки, важливим є врахування впливу саме зовнішніх чинників на його здатність до посилення свого інноваційного потенціалу. Зокрема до таких показників слід віднести: ступінь впливу державного податкового стимулювання щодо впровадження інновацій на підприємствах, ступінь контрольованості профільних галузей діяльності підприємств державними структурами, величина трансферного потоку інновацій від спеціалізованих організацій до господарюючих суб'єктів протягом визначеного періоду часу та ін.

Ще один спосіб розрахунку інтегрального показника інноваційного розвитку підприємства пропонує Пілявоз Т.М. [4]. На відміну від поглядів вищеаналізованих авторів [1; 3], особлива увага приділяється соціальній складовій інноваційного розвитку підприємства. Метод, висвітлений Пілявоз Т.М., базується на застосуванні методу експертного опитування, застосуванні системи часткових показників та розрахунку узагальнюючих показників. Згідно з даними методом оцінювання соціально-економічного рівня інноваційного розвитку підприємства пропонується визначати з урахуванням трьох параметрів, а саме:

1. Рівня інноваційного потенціалу розвитку підприємства, який включає такі групи показників: виробничо-технологічні — коефіцієнт основних виробничих фондів (П1.1), коефіцієнт фондівдачі (П1.2), коефіцієнт оновлення продукції (П1.3), коефіцієнт прогресивності технологій (П1.4), коефіцієнт матеріаломісткості (П1.5), коефіцієнти автоматизації та механізації виробництва (П1.6); науково-технічні — коефіцієнт науко місткості (П1.7); фінансово-економічні показники — коефіцієнт витрат на придбання результатів НДДКР (П1.8), коефіцієнт використання позиченого капіталу (П1.9), коефіцієнт самофінансування (П1.10), коефіцієнт рентабельності реалізованої інноваційної продукції (П1.11), коефіцієнт рентабельності інвестиційної діяльності (П1.12); трудові показники — коефіцієнт частки спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи (П1.13), коефіцієнт плинності кадрів (П1.14).

2. Рівня маркетингового забезпечення інноваційного розвитку підприємства, який включає такі групи показників: система маркетингових показників: коефіцієнт передпродажної підготовки (П2.1), коефіцієнт ринкової частки (П2.2), коефіцієнт доведення продукту до споживача (П2.3), коефіцієнт зміни обсягів продажу (П2.4), коефіцієнт використання зв'язків з громадськістю (П2.5), коефіцієнт рекламної діяльності (П2.6).

3. Соціального рівня інноваційного розвитку підприємства, який включає такі групи показників: показники розвитку системи гуманізації праці — коефіцієнт кваліфікаційного рівня (ПЗ.1), коефіцієнт витрат на підготовку та навчання працівників (ПЗ.2), коефіцієнт можливості для розвитку працівників та їхнього професійного зростання (ПЗ.3), коефіцієнт участі працівників в управлінні підприємством (ПЗ.4), коефіцієнт рівня соціальної напруженості в трудовому колективі (ПЗ.5); показники розвитку системи соціальних гарантій персоналу — коефіцієнт участі підприємств у соціальній підтримці працівників (ПЗ.6), коефіцієнт формування доходів працівників та рівень оплати праці (ПЗ.7); показники розвитку системи безпеки та охорони праці — коефіцієнт рівня безпеки та охорони праці на підприємстві (ПЗ.8), коефіцієнт відповідності робочих місць санітарно-гігієнічним вимогам (ПЗ.9); показники розвитку системи корпоративної відповідальності — коефіцієнт створення робочих місць (ПЗ.10), коефіцієнт виконання обов'язків перед бюджетом (ПЗ.11), коефіцієнт витрат на екологізацію виробництва (ПЗ.12). Відповідно інтегральний показник розраховується наступним чином:

$$I_{\text{ПЗ}} = \sqrt[3]{U_{\text{П}} \times U_{\text{МЗП}} \times U_{\text{СР}}} \quad (5),$$

де $U_{\text{П}}$, $U_{\text{МЗП}}$, $U_{\text{СР}}$ — узагальнюючі показники відповідного рівня інноваційного потенціалу, маркетингового забезпечення інноваційної продукції, соціального розвитку підприємства.

$$U_{\text{П}} = P_{1,1} \times Z_{1,1} + P_{1,2} \times Z_{1,2} + \dots + P_{1,14} \times Z_{1,14} \quad (6),$$

$$U_{\text{МЗП}} = P_{2,1} \times Z_{2,1} + P_{2,2} \times Z_{2,2} + \dots + P_{2,6} \times Z_{2,6} \quad (7),$$

$$U_{\text{СР}} = P_{3,1} \times Z_{3,1} + P_{3,2} \times Z_{3,2} + \dots + P_{3,12} \times Z_{3,12} \quad (8),$$

де P_{ij} — часткові показники за напрямками інтегральної оцінки;

Z_{ij} — коефіцієнти вагомості часткових показників за напрямками інтегральної оцінки, розраховані на основі методу експертного оцінювання.

Отже, якщо говорити про метод, який охарактеризовано Пілявов Т.М. [4], то тут необхідно враховувати вплив різноманітних зовнішніх чинників і зокрема тих, що формують соціальну інфраструктуру підприємств. Однак, з урахуванням сучасних тенденцій було б доцільно окремо враховувати показник екологічної безпеки як виробничих процесів, так і готової продукції. Окреме врахування даного показника дозволить більш чіткіше визначити стратегічні орієнтири щодо інноваційного розвитку підприємств саме в розрізі їх базових соціальних обов'язків: збереження довкілля, турбота про здоров'я громадян та ін.

Також на відміну від методів, охарактеризованих авторами [1; 3], Пілявов Т.М. надає шкалу, яка залежно від величини інтегрального показника рівня інноваційного розвитку розрахованого за вищевказаною формулою, дозволяє охарактеризувати темпи його інноваційного розвитку. Дана шкала передбачає наступну градацію:

0—0,4 — підприємство характеризується низькими темпами інноваційного розвитку;

0,4—0,7 — підприємство характеризується середніми темпами інноваційного розвитку;

0,7—1,0 — підприємство характеризується високими темпами інноваційного розвитку.

Наступним автор, який пропонує схожий, але відмінний від вищеаналізованих методів, висвітлених авторами [1; 3; 4], є метод оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства запропонований Родіоною І.В. [2]. На її думку, при оцінці рівня інноваційного розвитку підприємства необхідно проводити аналіз таких складових інноваційного потенціалу, як: фінансова, виробни-

ча, інформаційна, кадрова, наукова та трансферно-технологічна. Відповідно оцінку інноваційного потенціалу господарюючого суб'єкта рекомендується здійснювати у такій послідовності:

1. Аналіз складових інноваційного потенціалу.

2. Визначення величини ступеня використання підприємством його внутрішніх інноваційних можливостей.

3. Оцінка загального рівня інноваційної активності господарюючого суб'єкта.

Згідно з першим етапом здійснюється дослідження стану кожного структурного елементу інноваційного потенціалу підприємства з використанням методу експертних оцінок. Відповідно для даної оцінки Радіонова І.В. [2] пропонує використовувати наступну шкалу:

0 балів — потенціал параметра не використовується взагалі;

1 бал — використання потенціалу параметра підприємством характеризується як низьке;

2 бала — використання потенціалу параметра підприємством характеризується як середнє;

3 бала — використання потенціалу параметра підприємством характеризується як високе.

Далі з використанням узагальнених результатів по кожній складовій встановлюються інноваційні можливості підприємства. Відповідно чим вищим рівнем використання внутрішніх інноваційних можливостей характеризується підприємство, тим більшими є його шанси на виявлення нових конкурентних переваг з можливістю реалізації подальшої найбільш ефективною інноваційною діяльністю.

Завершальний етап передбачає розрахунок коефіцієнта інноваційної активності підприємства — узагальнюючого показника, що дозволяє охарактеризувати, рівень інноваційної активності підприємства. розрахунок даного показника, на думку Радіонової І.В. [2], здійснюється за наступною формулою:

$$P_{\text{ін.акт}} = (P_i \times W_i) \quad (9),$$

де $P_{\text{ін.акт}}$ — ступінь інноваційної активності підприємства;

P_i — експертна оцінка, щодо повноти використання i -го елементу інноваційного потенціалу підприємства, бали;

W_i — коефіцієнт вагомості i -го елементу інноваційного потенціалу підприємства.

Відповідно автором [2] пропонується наступна шкала оцінювання даного показника, а саме:

0—2,0 — дуже низький рівень;

2,1—4,0 — низький рівень;

4,1—8,0 — середній рівень;

8,1—11,55 — високий рівень.

Подібна шкала попередньо розглядалась і Пілявов Т.М. [4], однак вона мала іншу градацію і враховувала лише три рівні оцінювання. Очевидно, що кожна з них є доцільною у практичному застосуванні, однак вони є неповними, так як в кожній з них доцільно було б виділити ще декілька рівнів, а саме: нижче середнього, вище середнього та дуже високий рівень. Також було б доцільно застосовувати державну галузево-профільну еталонну шкалу оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємств. Така шкала може формуватися Державною службою статистики, Міністерством фінансів чи Міністерством економічного розвитку і торгівлі. Переваги у застосуванні такої шкали оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємств полягатимуть у наступному:

1. Гармонізація загальнодержавних та підприємницьких еквівалентів вимірювання показників інноваційної активності підприємств у відповідних секторах економіки.

Таблиця 1. Порівняльний аналіз методів оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства

Назва класифікаційних груп	Сутність методів	Переваги методів	Недоліки методів
Методи, що передбачають розрахунок інтегрального показника рівня інноваційного розвитку підприємства, яка враховує показники стану розвитку його внутрішнього середовища	Передбачають розрахунок акумульованого поліфакторного показника	1. Дають єдину узагальнену оцінку. 2. Не потребують значних зусиль в аналізі результатів досліджень	1. Узагальнена оцінка не надає широких можливостей, щодо встановлення структурно-диференційованих стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку підприємства. 2. Використання експертних оцінок зумовлює суб'єктивність в кінцевих результатах дослідження, що може спричинити не завжди точне визначення функціональних сфер на підприємстві, які потребують інтенсивнішого інноваційного удосконалення
Методи, що базуються на оцінці виключно економічної ефективності реалізації інноваційних проєктів	Передбачають розрахунок аналітичних груп показників ефективності, що є диференційованими за відповідними інноваційними проєктами, які реалізуються на підприємстві	1. Дають широку оцінку можливостей щодо реалізації інноваційних рішень. 2. Дозволяють більш точно визначити стратегічні пріоритети подальшого розвитку підприємства	1. Оцінка економічної ефективності окремих проєктів не дозволяє повністю охарактеризувати інноваційний стан всього підприємства за всіма його функціональними сферами система постачання, збуту, інформаційне забезпечення господарської діяльності та ін. 2. Є більш витратними в порівнянні з іншою групою методів, зокрема через необхідність організації та проведення відповідних маркетингових досліджень для збору необхідної інформації

2. Розширення аналітичних можливостей господарюючих суб'єктів щодо адекватності оцінки показників свого інноваційного розвитку.

3. Формування неформалізованих стимулів для посилення конкурентної боротьби господарюючих суб'єктів за більш кращі показники інноваційної активності відповідно до попередньо встановлених лідерів галузі.

Однак для цього необхідно, щоб держава розробила і впровадила обов'язкову, диверсифіковану систему методичних підходів щодо оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємств як самостійних, так і їх об'єднань. Реалізація даного заходу надасть можливість більш чіткіше окреслити державні стимули регулювання напрямів удосконалення діяльності господарюючих суб'єктів в межах діючих програм розвитку національного господарства України.

Наступним, відмінним від методів, висвітлених авторами [1; 2; 3; 4] є метод оцінювання інноваційного розвитку підприємств запропонований Єременко В.В. [5].

На думку Єременко В.В. [5], механізм оцінювання інноваційно-технологічного розвитку промислових підприємств пропонується реалізовувати у наступній послідовності, а саме:

1. Визначення величини ринкової вартості господарюючого суб'єкта на основі таких відомостей: оцінки технологічного стану підприємства, аналізу його фінансово-економічного стану, попередньої оцінки його конкурентної позиції на ринку.

2. Проведення маркетингових досліджень для встановлення планових об'ємів виробництва та встановлення характеристик для нової продукції, якими воно має бути наділена для того щоб задовольнити потреби споживачів.

На основі аналізу результатів проведених маркетингових досліджень роблять висновки щодо вибору подальшого напрямку інноваційно-технологічного розвитку. До таких напрямів відноситься: використання нових технологій у виробництві, інтеграція у збутову діяльність нових збутових технологій, диверсифікація шляхом освоєння нових товарів на базі нових технологій.

3. Проведення оцінки необхідного фінансового забезпечення стосовно вибраного напрямку розвитку. До показників, які найчастіше використовуються для оцінки ефективності інноваційних проєктів відноситься: чистий дисконтований дохід, внутрішня норма доходу, термін окупності капіталовкладень, індекс доходності. Саме на основі цих показників і визначається розмір необхідного фінансування для реалізації відповідного інноваційного проєкту.

4. Оцінка результатів реалізації відповідного інноваційного рішення, а саме: визначення сума приросту ринкової вартості господарюючого суб'єкта внаслідок реалізації проєкту, а також здійснення результативної оцінки його конкурентної позиції.

У порівнянні з дослідженнями авторів [1; 2; 3; 4], метод охарактеризований Єременко В.В є більш ризиковим. Він ґрунтується не на попередньо проведених системних розрахунках всіх характеристик промислового підприємства, а виключно на дослідженнях модифікованих потреб споживачів на ринку, які не завжди можуть забезпечити успіх підприємству, оскільки можливе виникнення неузгодженості, зокрема в можливостях збуту та виробництва продукції на визначений момент часу.

Узагальнимо основні відомості по вищенаведених методах для того, щоб обґрунтувати можливості їх застосування кластерними об'єднаннями підприємств (табл. 1).

Отже, проаналізовані методи оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства характеризуються як перевагами, так і недоліками, які зумовлюються менш повним охопленням показників функціонування підприємства.

Незважаючи на наявні недоліки дані методи можна застосовувати лише для дослідження рівня інноваційного розвитку саме окремих господарюючих суб'єктів, так як вони не передбачають індивідуальне оцінювання всіх ланок переміщення матеріальних потоків на підприємстві (постачання, виробництво, збут). Також вони не враховують величини вагомості впливу кожної ланки на зрос-

тання сукупного інноваційного потенціалу і не надають перелік стратегій, які можуть бути отримані згідно результатів проведених досліджень, що є необхідністю для таких організаційно-правових форм суб'єктів господарювання як кластери.

З врахуванням визначених переваг та недоліків в найпоширеніших групах методів оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства необхідно розробляти та адаптувати на підприємствах, зокрема їх об'єднаннях, принципово нові методи, які в ході подальших прикладних досліджень модифікуватимуться відповідно до особливостей галузі (галузей), в якій (яких) функціонує підприємство (група підприємств).

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У ході дослідження було проаналізовано найпоширеніші групи методів оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства. На основі попередньо визначених характеристик кластерних об'єднань підприємств запропоновано власний метод оцінювання рівня інноваційного розвитку кластерних об'єднань підприємств, який характеризується диференційованим оцінюванням різних сфер функціонування кластерних об'єднань підприємств та подальшою можливістю вибору стратегічного напрямку розвитку кластера для пошуку нових та утвердження наявних конкурентних переваг.

Перспективами подальших досліджень виступатиме практичне освоєння запропонованого методу оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємств на кластерах з метою його практичного удосконалення.

Література:

1. Малюта Л. Оцінювання рівня інноваційного розвитку промислового підприємства [Електронний ресурс] / Л. Малюта // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип. 1 (4). — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11mlyrpp.pdf>
2. Родіонова І.В. Методи оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств / І.В. Родіонова // Економіка розвитку. — 2013. — № 4. — С. 96—99.
3. Карюк В.І. Методичний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу промислових підприємств / В.І. Карюк // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 5. — С. 176—182.
4. Пілявоз Т.М. Методологічні підходи щодо оцінювання інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / Т.М. Пілявоз. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1085>
5. Єременко В.В. Щодо оцінки інноваційно-технологічного розвитку промислового підприємства / В.В. Єременко // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції "Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України" (25—26 травня 2009 року) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.confcontact.com/2009reform/4_erehenko.php
6. Єфремов О.С. Реалізація стратегії інноваційного розвитку підприємства на основі збалансованої системи показників / О.С. Єфремов // Збірник наукових праць ПВНЗ "Буковинського університету". Серія: Економічні науки. — 2012. — № 8.
7. Федулова І.В. Підходи до оцінки рівня готовності підприємства щодо інноваційного розвитку / І.В. Федулова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2011. — № 124/125. — С. 36—39.

8. Полянська А.С. Сучасні підходи до оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства / А.С. Полянська // Вісн. Нац. ун-ту "Львівська політехніка". — 2010. — № 684. — С. 175—180. (Серія "Проблеми економіки та управління").

9. Бояринова К.О. Методичні засади визначення показників інноваційної функціональності підприємства / К.О. Бояринова // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Сер. Економічні науки. — 2012. — № 4 (56). — С. 76—82.

10. Дунська А.Р. Індикатори оцінки інноваційного потенціалу розвитку промислового підприємства в умовах світового ринку / А.Р. Дунська // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технічний прогрес та ефективність виробництва. — 2013. — № 44. — С. 48—58.

References:

1. Maliuta, L. (2011), "Evaluation level of innovative development of industrial enterprises", *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava*, vol. 1 (4), [online], <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11mlyrpp.pdf>
 2. Rodionova, I.V. (2013), "Methods for assessing the innovative potential of industrial enterprises", *Ekonomika rozvytku*, vol. 4, pp. 96—99.
 3. Kariuk, V.I. (2012), "The methodical approach to the evaluation of innovative potential of industrial enterprises", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 5, pp. 176—182.
 4. Piliavoz, T.M. (2012), "Methodological approaches to the evaluation of innovative development of the enterprise", *Efektivna ekonomika*, vol.4, [online], <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1085>
 5. Yeremenko, V.V. (2009), "The evaluation of innovation and technological development of industrial enterprises", *Materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii "Sotsial'no-ekonomichni reformy v konteksti intehratsijnoho vyboru Ukrainy"* [Materials VI International Scientific and Practical Internet Conference "Social and economic reforms in the context of the integration choice of Ukraine"], 25—26 may, [online], http://www.confcontact.com/2009reform/4_erehenko.php
 6. Yefremov, O. S. (2012), "Implementation of strategy of innovative development based on balanced scorecard", *Zbirnyk naukovykh prats' PVNZ "Bukovyns'koho universytetu"*. Seria: Ekonomichni nauky, vol. 8.
 7. Fedulova, I. V. (2011), "Approaches to assess the level of preparedness of the enterprise on innovation development", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenko*, vol. 124/125, pp. 36—39.
 8. Polians'ka, A. S. (2010), "Current approaches to the evaluation of the innovation of the company", *Visn. Nats. un-tu L'vivs'ka politehnika* (Seria "Problemy ekonomiky ta upravlinnia"), vol. 684, pp. 175—180.
 9. Boiarynova, K. O. (2012), "Methodological principles determination of innovative enterprise functionality", *Visnyk Donets'koho natsional'noho universytetu ekonomiky i torhivli im. M. Tuhun-Baranovs'koho*. Ser. Ekonomichni nauky, vol. 4(56), pp. 76—82.
 10. Duns'ka, A. R. (2013), "Indicators evaluation of innovative potential of industrial enterprise in conditions of global market", *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu KhPI. Tekhnichnyj prohres ta efektyvnist' vyrobnytstva*, vol. 44, pp. 48—58.
- Стаття надійшла до редакції 16.03.2015 р.*